Anteckningar om svenska coleoptera 2

GÖSTA GILLERFORS

Gillerfors, G.: Anteckningar om svenska coleoptera 2. [Notes on Swedish coleoptera 2.] – Ent. Tidskr. 103: 73–77. Lund, Sweden 1982. ISSN 0013-886x.

A number of rare beetles are reported from different parts of Sweden, especially from the provinces of Halland and Gotland. Some of the species were new for Sweden at the time they were captured, viz. *Micropeplus latus* Hampe, *Oxytelus migrator* Fauv., *Bolitochara obliqua* Er., *Phytosus spinifer* Curt., *Atheta debiloides* Strand, *Axinotarsus marginalis* (Cast.), and *Corticaria pineti* Lohse. Biological and ecological notes are given for most of the species.

G. Gillerfors, Maskrosstigen 23, S-432 00 Varberg, Sweden.

Bembidion nigricorne Gyll. – Ha. Träslövsläge 22.2.1977. Vid sållning av tång på sandstrand togs ett exemplar. Ovanför stranden är marken hedartad med ljung- och kråkbärsvegetation och djuret torde ha kommit därifrån.

Bembidion azurescens (Dalla Torre) – Vid insamling av skalbaggar vid kanten av en mindre vattensamling i en sandgrop den 26.5.1979 i Stånga på Gotland erhöll jag ett exemplar av denna art. Den fuktiga sanden var starkt slamhaltig. Djuret togs springande i solsken tillsammans med andra bembidier, småkortvingar och heterocerider. Artbestämningens riktighet har bekräftats av Rickard Baranowski och Stig Lundberg bl a efter jämförelse med *B. tenellum* Er. Fyndplatsen ligger c:a en mil från närmsta kust och det kan väl förmodas att arten har en fast stam på ön. Enligt Horion (1941) skall *axurescens* vara en montan art som uppträder vid rinnande vatten. En fynduppgift från Hessen (Västtyskland) anger dock att den tagits vid en lösslergrop, vilket kan stämma ganska bra med fyndplatsen i Stånga. En fynduppgift av Sandin från Särö i Halland har tidigare ifrågasatts av bl a Lindroth (1961) och Lundberg (1978).

Bembidion humerale Sturm – Ha. Svartrå 22.6.1977. Vid ett besök av Anders Törnvall kom vi förbi en torvmosse som såg ut att vara ett ställe där man kunde vänta sig *B. humerale*. Efter en stunds letande fann vi också ett par små snabba bembidier som visade sig vara just *humerale*. Jag har senare tagit enstaka exemplar av arten på samma mosse. Den tycks ha ganska speciella krav på miljön då den endast har tagits på en sträcka av c:a 20 m utefter ett gammalt dike. Utanför dikeskanten är marken nästan fegetationsfri och tämligen fuktig. Djuren håller till vid kanten av små ljung- och starrtuvor. Utsatta burkfällor har ej givit någon fångst. En annan trevlig skalbagge, som jag har tagit på mossens torrare partier i *Formica sanguinea-fusca*-samhällen är *Euconnus claviger* (Müll.).

Amara anthobia Villa – Vid ett besök på Hallands Väderö 5.4.1980 sållade jag förna under ett vildapelträd nära stranden. Vid genomgång av sållgodset påträffades ett exemplar av denna för Sverige ovanliga art. Den förekommer i Syd- och Mellaneuropa men blir allt sällsyntare mot norr. Därför är det väl möjligen så att djur som påträffas i vårt land ej tillhör någon fast stam utan endast är tillfälliga. Den har tidigare tagits av Lamprecht i Skåne, Vitemölla och senast av Thomas Sandgren vid Ekerum på Öland 9.7.1972.

Dromius melanocephalus Dej. – Ha. Hunnestad 18.11.1979. Denna endast från Skåne tidigare kända art togs på en dikesren vid sandig åker.

Oreodytes septentrionalis (Gyll.) – Vid en resa i övre Norrland tillsammans med Anders Törnvall och Peter Cederström sommaren 1981 stannade vi vid en mindre bäck i Lahnasuando söder om Tärendö 21.6. Dels sållade vi driftmaterial på

slambankar med rik förekomst av skalbaggar, som *Bembidion tinctum* Zett., *Hydromectina (Atheta) rudiventris* (Epp.) (enstaka), *Atheta polaris* Bernh. och andra mera triviala arter. Bäcken var tämligen grund med sand–grusbotten. Vid håvning i bäckfåran med strömmande vatten fick vi ett stort antal *Oreodytes* tillsammans med *Brychius elevatus* (Panz.) ssp. *cristatus* J. Sahlb. *Oreodytes*-exemplaren var till största delen *sanmarki* (Sahlb) (*rivalis* Gyll.), men bland dessa fanns det också en del exemplar av *septentrionalis* (Gyll.), en art som under senare tid endast är tagen i ett exemplar 1969 i Lu.Lpm. (Lundberg 1976).

Leiodes litura Steph. – Ha. Hunnestad 20.8.1979. Vid kvällshåvning efter en mindre väg mellan åkermark och skogsmark erhölls ett exemplar. Skogen bestod av c:a 40-årig granskog. Utefter vägen växte lövträdssly av olika arter. Andra *Leiodes*-arter tagna på samma lokal är: *tribekei* (Schm.), *oblonga* (Er.), *silesiaca* (Kr.), *calcarata* (Er.) och *dubia* (Kug.).

Choleva elongata (Payk.) – Ha. Nösslinge 28.11.1974. Jag har vid några tillfällen undersökt bon och gångar av vattensork, som förekommer ganska sparsamt i Varbergstrakten. Därvid har jag kunnat konstatera att insektsfaunan är mycket fattigare här än i Skåne. Utom *Ch. elongata* har dock några intressantare arter kunnat fångats i gångarna, som *Catops nigriclavis* Gerh. (*dorni* Reit.), *Oxypoda longipes* Muls. (tillsammans med *Ch. elongata*) och *Aleochara spadicea* (Er.).

Stenichnus poweri (Fow.) (*harwoodianus* Will.) – Gotl. Mästermyr 6.4.1979. Arten togs i några exemplar tillsammans med bl a *S. pusillus* (Mull.) och *Euconnus wetterhalli* (Gyll.) i driftmaterial i vatten vid översvämning efter snösmältning. Förstnämnda arter tycks tillhöra våra ovanligare *Stenichnus*-arter då endast få fyndlokaler är kända i Sverige. Delvis kan det bero på att de lever på lokaler där de är svårfångade. Trots flera års insamlingar på Mästermyr har jag aldrig tidigare påträffat dem där. Som exempel på en arts skenbara sällsynthet kan nämnas *Atheta britteni* Joy som i översvämningsmaterial från odlade myrar på Gotland 1979 kunde förekomma i oerhörda mängder, men trots detta ej finns upptagen för landskapet i Catalogus (1969).

Micropeplus latus Hampe – Arten togs som ny för Sverige 24.4.1975 Ha. Nösslinge. Lokalen där djuren fanns är mycket speciell. Den togs vid sållning av gammalt murket och fuktigt avfallsvirke vid en gammal mindre, nedlagd såg. Den förekom särskilt en bit ned mot marken där det var synnerligen kallt och fuktigt. Arten har även tagits under liknande förhållanden vid en annan såg i närheten. Stig Lundberg har även fått den vid sållning av en gammal brädhög i Hornsö, Sm. (1977). Så vitt jag vet förekommer arten närmast i Jugoslavien.

En beskrivning av arten finns hos Koch (1937). Då den ej finns medtagen i Die Käfer Mitteleuropas lämnas här en kortfattad beskrivning. Av de svenska *Micropeplus*-arterna står den närmast *fulvus* Er. i det den har 2 ryggribbor med tydlig punktur mellan ribborna. Från *fulvus* skiljer den sig bl a genom att skulderribban är starkt upphöjd och helt täckande täckvingens sidokant. Ribban är svagt vågformig. Mellanrummet mellan skulderribban och andra ryggribban är nästan lika brett som mellanrummet mellan andra ryggribban och sturalribban. Ribban på den omböjda täckvingskanten är endast rudimentär. Liksom hos *fulvus* är clypeus hos hanen utdragen i en spets.

På samma lokal har även andra intressanta arter tagits som *Neuraphes plicicollis* Reit., *Scydmoraphes minutus* (Chd.) och *Bryoporus crassicornis* (Mäk.). *N. plicicollis* förekomst hade förmodligen något att göra med de musgångar som fanns i brädhögen. Arten har sedan försvunnit från lokalen. *B. carssicornis* håller till i de djupare delarna av brädhögen där det är fuktigt med svampbildning.

Heterothops stiglundbergi Israelson – Ha. Hunnestad 10.10.1977. Den av Stig Lundberg (1980) nyligen upptäckta och av Gunnar Israelson (1979) beskrivna art framsållade jag några exemplar ur en halmhög vid kanten av en åker, där marken bestod av sandmylla. Halmen var ditlagd under eftersommaren och därför ganska oförändrad. Djuren höll till nere mot marken. Följande år då halmen var mera möglig och rutten fanns inga exemplar av arten kvar.

Thinobius munsteri Sheerp. – Jmt. Jormlien 30.6.1979. Tillsammans med Peter Cederström letade jag efter kortvingar vid en bäck. Bäckfåran och stranden bestod av skiffergrus och stenar. Vädret var synnerligen olustigt med ihållande regn. I skiffergrusbankarna gjorde vi små fördämningar och sköljde upp vatten så att vi fick små vattensamlingar. I dessa flöt det upp små kortvingar som hade uppehållit sig i gruset. Olika

arter kunde insamlas som *Hydrosmecta (Atheta) subtillisima* (Kr.), *H. (A.) delicatula* (Sharp.), *Thinobius strandi* Smetana (i antal) och ett exemplar av den i Sverige endast från Abisko kända *T. munsteri*.

Oxytelus migrator Fauv. – Det första fyndet i Sverige av den österifrån snabbinvandrande art gjordes vid bilhåvning 20.8.1978 Ha. Dagsås. Men den torde vid det tillfället redan ha varit spridd i södra Sverige (Dahlgren 1980) och numera finns den förmodligen i större delen av landet. Eftersom det är en värmeälskande art kräver den biotoper där värme utvecklas som komposter och gödselhögar. I en gödselhög av huvudsakligast hästgödsel i Dagsås togs ett antal *migrator* tillsammans med andra termofila arter som *Bohemiellina flavipennis* (Cameron) och *Aleochara sanguinea* (L.). Samma höst tog jag även *O. migrator* i en gödselhög i Vederslöv, Sm.

Oxypoda nigricornis Mtsch. – Ha. Åkulla 26.8.1977. Av denna nordliga art fick jag ett exemplar vid bilhåvning i barrskog. Som exempel på andra ovanliga arter som endast är tagna vid bilhåvning här i Varbergstrakten kan nämnas: *Micropeplus tesserula* Curt., *Aloconta (Atheta) planifrons* (Waterh.), *Chilomorpha longitarsis* (Th.) och *Euplectus bescidicus* Reit. Nackdelen med bilhåvning är ju att man inte exakt vet var djuren lever, men å andra sidan kan man erhålla djur som kan vara svåra att få med andra fångstmetoder.

Meotica lohsei G. Benick – Ha. Dagsås 1.6.1978. Det första exemplaret fick jag vid bilhåvning. Sedan påträffade jag arten i antal vid Ätran intill ett sågverk. Djuren höll till i slänten av ån i bark- och sågspånblandad jord. Både lång- och kortvingade exemplar förekom.

Atheta debiloides Strand – Vid översvämning av Himleån nära Varberg 10.3.1978 insamlade jag en del driftmaterial i vattnet. Där förekom en ganska stor mängd skalbaggar, till större delen triviala arter. Men i materialet påträffades ett par av den för landet nya och närmast från Oslo-området kända *A. debiloides*. Senare har jag erhållit ytterligare exemplar, men endast i vattnet vid översvämning. I likhet med närstående arter tycks den leva underjordiskt, vilket bl a de små ögonen tyder på. Andra arter av intresse som tagits vid översvämning av ån kan nämnas: *Trechus micros* (Hbst.), *Lathrobium pallidum* Nordm., *Gyrophaena lucidula* Er., *Epuraea longiclavis* Sjöb., *Atomaria impressa* Er. och *Atomaria barani* Bris.

Borboropora kraatzi Fuss – Ett par exemplar av denna sällsynta art togs på Mästermyr, Gotl. 26.6.1978 på åtel i form av resterna av en överkörd igelkott. Åteln var utlagd på ganska torr, starkt blekehaltig mark på den del av myren som ej är uppodlad. Av följearterna kan nämnas *Trox hispidus* (Pon.), som tycks vara en tämligen vanlig art på lämpliga lokaler på Gotland. *B. kraatzi* har jag även tagit i Halland i ett exemplar på sandområdet vid Haverdal 7.7.1978 under resterna av en död, mindre fågel.

Bolitochara obliqua Er., *Uleiota planata* (L.), *Corticaria pineti* Lohse och *Ips sexdentatus* (Börn.) – Under våren och sommaren 1978 insamlade jag några intressanta skalbaggsarter i Halland i anslutning till massavedstaplar huvudsakligen av tall upplagda i två gamla sandgropar, dels i Hunnestad och dels i Grimeton. Veden i Grimeton var importerad från norra Tyskland från trakten av Lüneburgerheide, medan veden i Hunnestad kom från den omgivande bygden. Vid ett besök vid Hunnestad 1.5 tog jag vid sållning av bark på massaveden den för Sverige nya arten *Cortocaria pineti* Lohse och under ganska grov tallbark *Ips sexdentatus* (Börn.). Vid sållning 5.5 under tallklampar med svampbildning påträffades en mörk *Bolitochara*, som visade sig vara den för Sverige nya arten *Bolitochara obliqua* Er. Den 7.5 undersökte jag massavedtravarna i Grimeton för att se om även dessa innehöll några intressanta djur. Under tunn bark på tallved där barken satt så löst att den gick att lossa med fingrarna fann jag snart en platt skalbagge, som visade sig vara den i Sverige mycket sällsynta *Uleiota planata* (L.). Den visade sig sedan förekomma ganska vanligt på tallveden. Företrädesvis fanns den under tämligen tunn, ganska löst sittande bark på ved som låg ganska solexponerat. Längre ner i traven kunde ej några exemplar påträffas. För övrigt låg veden väl skyddad och solbelyst nere i gropen. På veden fanns gamla angrepp av *Ips sexdentatus* och under ved som låg på marken fanns även här *Bolitochara obliqua*. Veden här i Grimeton hade legat ganska länge så att den till stor del var barkfallen och därför var utbytet av skalbaggar för övrigt ej så överväldigande. I Hunnestad däremot, där veden var av färskare datum, erhölls ett stort antal olika arter. Av de mera intressanta kan nämnas *Placusa atrata* (Sahlb.), *Atomaria*

elongatula Er., *Anobium thomsoni* (Kr.) och *Zilora ferruginea* (Payk.). Ingen av de först nämnda arterna var tagna här i trakten. *Uleiota planata* hade ej tagits på många år i Sverige, senast i Södermanland (Lundberg 1978), *Ips sexdentatus* förekommer i övrigt numera endast i Norrland och de övriga är nya för landet. Alla de här arterna finns i norra Tyskland och det är därför sannolikt att de har följt med massaveden hit. Från Grimeton har de sedan kunnat sprida sig till Hunnestad. Olle Trottestam tog senare ett exemplar av *Uleiota planata* i Hunnestad. Avståndet mellan lokalerna är c:a 3 km. Terrängen är i stort sett öppen åkermark. Under hösten och vintern 1978–79 bortfraktades massaveden. Frågan är nu om arterna har kunnat få fast fot i trakten. Trots vissa efterforskningar har jag senare ej kunnat påträffa någon av dessa arter frånsett ett exemplar av *Bolitochara obliqua* som jag fick vid översvämning av Himleån vid Varberg.

Euryusa sinuata Er. – Gotl. Etelhem 2.8.1976. I ett *Lasius brunneus*-samhälle i det inre av en gammal ek påträffades några exemplar. Arten är uppenbarligen en sällsynthet på Gotland liksom värdmyran.

Phytosus spinifer Curt. – Jag hade ganska länge sökt efter arten på lämpliga sandstränder men först den 29.10.1975 fick jag ett exemplar i ett sållprov som jag tagit under tång på en sandig strand vid Tångaberg, Ha. strax norr om Varberg. Sedan har jag också tagit den vid Träslövsläge. På en sandstrand på Galterö i Göteborgs skärgård påträffades Anders Törnvall och jag den i stort antal under tång. På en sträcka av c:a 50 m fanns säkert åtskilliga tusen exemplar.

Plectophloeus nubigena (Reit.) – Ha. Dagsås 29.10.1978. Några exemplar togs genom sållning av en gammal murken högstubbe av bok inom ett större sammanhängande bokskogsområde.

Trichonyx sulcicollis (Reich.) – Vg. Göteborg 31.5.1978. Vid sållning av mulm och murken ved i en gammal alm påträffades vid Lerjeholm ett exemplar av den för trakten oväntade *T. sulcicollis*. Almen är numera borttagen och arten kan väl förväntas få mindre möjligheter att kunna leva kvar inom området, då lämpliga träd i dålig kondition blir alltmer sällsynta.

Bryaxis curtisi (Leach.) – Denna i vissa trakter i Skåne rätt vanliga art (Baranowski 1980) påträffade jag i Veddige strax NO Varberg 30.10.1977. Djuren togs i lövskog av huvudsakligen hassel och ek med djup förna med förekomst av smågnagaregångar. På samma lokal har jag tagit den i trakten annars ovanliga *Plectophloeus nitidus* (Frm.) i en ihålig ek.

Aphodius pictus Sturm – Ha. Träslövsläge 21.1.1978. Denna i Sverige tämligen nyupptäckta och tidigare endast i Skåne tagna art förekommer även i kospillning på strandängarna i Varbergstrakten. De första exemplaren fick jag vid sållning av förna och gammal kospillning vintern 1978 på hedartad ljungmark nära havsstranden.

Aphodius porcus (F.) – Ha. Varberg 14.10.1979. På en lokal alldeles invid Varberg har jag tagit ett par exemplar i tämligen färsk kospillning på sandig mark. Djuren satt alldeles invid kanten av gångar av *Geotrupes stercorarius*.

Axinotarsus marginalis (Cast.) – Ha. Varberg 28.8.1979. Vid kvällshåvning på den gamla soptippen fick jag ett exemplar av denna för Sverige nya art. Vegetationen bestod av diverse örter och gräs. Arten förekommer närmast i Danmark och är vanlig i Mellaneuropa.

Rhizophagus picipes Ol.) – Ha. Getinge 14.4.1977. Jag har tagit några exemplar under barken på en alstam vid kanten av Suseån.

Anthicus umbrinus Laf. – Gotl. När 28.6.1978. Vid ett besök på Närsholm letade jag efter skalbaggar i strandgruset. Med en hink sköljde jag upp vatten på stranden varvid en del djur kilade fram och därbland en mörk *Anthicus* som senare vid examineringen visade sig vara *umbrinus*. Trots långvarigt letande påträffades endast detta exemplar. Sommaren 1980 hittade Anders Törnvall även ett exemplar på samma strand. Arten tycks endast vara sparsamt förekommande.

Platydema violaceum (F.) – Ha. Valinge 23.4.1975. Denna som en sällsynthet betraktade art (Palm 1959) förekom ganska rikligt inom ett mindre lövskogsområde någon mil utanför Varberg. Anledningen var att det fanns ett antal kullblåsta ekar efter höststormen 1969 med riklig förekomst av kuddsvampen *Aricularia mesenterica*. Under lös bark vid en sådan svamp kunde det sitta ett flertal exemplar.

Pilemostoma fastuosa (Schall.) – Gotl. Västergarn 11.4.1975. Vid genomgång av driftmaterial från Paviken efter översvämning fann jag ett par av denna tydligen sällsynta art. Den lever på *Inula* som är ett vanligt växtsläkte på Gotland. Djuret är grant rödfärgat så det borde vara lätt att få syn på det. Trots ingående granskning av ett stort antal *Inula*-bestånd har jag ej lyckats finna

den på värdväxten. Bengt Andersson har tagit ett exemplar krypande på en stig i Tofta (1974).

Cassida vittata Vill. – Ha. Hunnestad 15.8.1979. I den tidigare nämnda sandgropen i Hunnestad med vedupplag uppstod en rik förekomst av *Spergula arvensis*. På sensommaren 1979 förekom på denna växt den annars i trakten ovanliga *Cassida vittata* i stort antal. *Sibinia potentillae* Germ. var en annan art som ej var så ovanlig på åkerspergeln.

Apion oblivium Schilsky – Sk. Maglehem 27.7.1979. Vid en exkursion till östra Skåne med Anders Törnvall undersökte vi bl a *Thymus serpyllum*-tuvor som växte på för övrigt vegetationsfri mark. En ganska stor mängd små *Apion* sprang livligt omkring under och vid tuvorna. Ett antal av djuren samlades in. Vid genomgång av skalbaggarna visade det sig att det var två arter, nämligen *atomarium* Kirby och ett exemplar av *oblivium*, som tidigare här i Sverige har benämnts *minutissimum* Rosenh.

Neosirocalus (Ceuthorrhynchus) hampei (Bris.) – Ha. Varberg 16.9.1979. *N. hampei* är i Sverige tidigare endast tagen vid Stockholm. Den är även känd från Osloområdet. Vid håvning på *Berteroa incana* vid gamla soptippen i Varberg fick jag några exemplar. Även under somrarna 1980–81 har jag tagit den så den tycks vara konstant förekommande. En annan vivel som levde på sandvitan var *Ceuthorrhynchus ignitus* Germ., närmast känd från Skåne. Även en tredje vivel som jag tagit på lokalen kan väl vara värd att nämnas, nämligen *Neosirocalus pyrrhorrhynchus* (Mars.) på *Sisymbrium altissimum*.

Till sist vill jag tacka Rickard Baranowski och Stig Lundberg för hjälp med kontrollbestämning av vissa arter.

Litteratur

Andersson, B. 1974. Notiser om svenska skalbaggar (Coleoptera). – Ent. Tidskr. 101: 181–183.

Baranowski, R. 1977. Intressanta skalbaggsfynd 1 (Coleoptera). – Ent. Tidskr. 98: 11–27.

— 1980. Intressanta skalbaggsfynd 5. – Ibidem 101: 99–106.

Catalogus Coleopterorum Fennoscandiae et Daniae 1969. Lund

Dahlgren, G. 1980. Oxytelus migrator, en ny svensk kortvinge. – Ent. Tidskr. 101: 45.

Horion, A. 1941. Faunistik der deutschen Käfer. Band I, p. 157–158.

Israelson, G. 1979. Heterotops stiglundbergi n.sp. (Coleoptera Staphylinidae) – Ent. Scand. 10: 259–260.

Koch, C. 1937. Secondo contributo alla conocenza degli Staphylinidi Libici. – Estratto degli Atti della Soc. Ital. di Sienze Naturali. Vol. LXXVI.

Lindroth, C. H. 1945. Die fennoskandischen Carabidae I. – K. Vet. Vitt. Samh. Handl (B) 4. 1 Göteborg.

Lundberg, S. 1976. Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar 16 (Coleoptera). – Ent. Tidskr. 97: 15–20.

— 1978. Skalbaggsarter som inte återfunnits i Sverige på lång tid – några tips (Coleoptera). – Ibidem 99: 121–126.

— 1980. Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar 19. – Ibidem 101: 95–97.

Palm, Th. 1959. Die Holz- und Rinden-Käfer der süd-und mittelschwedischen Laubbäume. – Opusc. Ent. suppl. XVI p. 299.

Rydh, I. 1980. Nyfynd av skalbaggar i Blekinge 3. – Ent. Tidskr. 101: 156–157.